

Powstanie Wielkopolskie

<https://pw.ipn.gov.pl/pwi/czytelnia/10462,Powstanie-Wielkopolskie-w-zasobach-bibliotecznych.html>
2022-08-18, 12:48

Powstanie Wielkopolskie w zasobach bibliotecznych

Marek Rezler

Materiały dotyczące powstania wielkopolskiego zaczęto gromadzić w bibliotekach wielkopolskich już w okresie międzywojennym. Były to zarówno dokumenty, fotografie, relacje, jak i źródła drukowane oraz opracowania. Wydarzenia II wojny światowej doprowadziły do rozproszenia i w dużej części zagłady zgromadzonych zbiorów, które trzeba było odtwarzać niemal od początku, w nowych realiach ustrojowych. W latach 1949-1956 prace nad powstaniem niemal ustały i okazywanie zainteresowania badawczego i archiwalnego wielkopolskimi wydarzeniami lat 1918-1919 było źle widziane. Dopiero przemiany popaździernikowe i wyraźne ukierunkowanie interpretacji powstania wielkopolskiego w stronę spontanicznego ruchu ludu regionu przeciwko niemieckiemu zaborcy, pozwoliły na kontynuowanie gromadzenia materiałów i publikacji związanych z powstaniem.

Z czasem utrwalił się system gromadzenia i opracowania, obejmujący publikacje zwarte (książki, broszury) i ciągłe (czasopisma) oraz w osobnym dziale dokumenty i relacje. Dziś w zasadzie każda biblioteka regionalna w Wielkopolsce przyjęła tę metodę. Materiały najczęściej zdobywane są drogą zakupu i darów, rzadziej depozytu. Podstawowy księgozbiór każdej z tych bibliotek przeważnie składa się z najważniejszych publikacji

dotyczących powstania, wydanych w okresie międzywojennym (głównie w bibliotekach naukowych) i po 1945 r., stale jest kompletowany i uzupełniany. Biblioteki przyjmują też fotografie, dzieła sztuki, medale, odznaczenia i eksponaty związane z powstaniem, wypełniając częściowo zadania miejscowych muzeów. Rzadko jednak są to uporządkowane i opracowane naukowo kolekcje; przeważają materiały przypadkowe. Z reguły wyodrębniane są działy źródeł drukowanych zawierające przede wszystkim rozkazy, ulotki, statuty i regulaminy. Dokładna orientacja w bieżącym zasobie wymaga zapoznania się z regularnie aktualizowanymi inwentarzami i katalogami danej biblioteki.

W realiach XXI wieku zadaniem biblioteki jest nie tylko gromadzenie, opracowywanie oraz udostępnianie księgozbioru i tzw. zbiorów specjalnych. Najczęściej placówka spełnia też rolę ośrodka kulturalnego odgrywającego ważną rolę w środowisku. Organizowane są konkursy czytelnicze, spotkania autorskie i prelekcje, pod koniec grudnia oraz w styczniu i w lutym najczęściej tematycznie związane z powstaniem wielkopolskim - zwłaszcza na terenie objętym zasięgiem działania biblioteki. Rejestrowaniem aktualnych publikacji na temat powstania zajmuje się Towarzystwo Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918-1919, a krytyczna informacja bibliograficzna zamieszczana jest w ukazujących się od 1995 r. rocznikach organizacji „Wielkopolski Powstaniec”. Centralna, bieżąca ewidencja posiadanych zasobów tematycznie związanych z powstaniem wielkopolskim dotąd nie istnieje, informacje zaś o poszczególnych bibliotekach można traktować orientacyjnie i wybiórczo, z uwzględnieniem podanych uściśleń i zastrzeżeń.

Biblioteka Narodowa w Warszawie. Rękopis m.in. wspomnień Bernarda Chrzanowskiego i Jana Żółtowskiego, wspomnienia Jadwigi z Wieczfińskich Krauze 1° v. Paluchowej o Mieczysławie Paluchu. Roczniki czasopism: „Wolność”, „Za Wolność”, „Powstaniec Wielkopolski”, pojedyncze dokumenty osobiste powstańców, fotografie i pocztówki, jednodniówki powstańcze, a także mapy topograficzne z okresu Powstania.

Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk. Chorągwie organizacji kombatanckich, umundurowanie weterańskie i odznaczenia. Pojedyncze dokumenty i fotografie. Korespondencja Zygmunta Celichowskiego m.in. w

sprawach powstańczych. Wspomnienia Stanisława Nogaja, Waclawa Noskowiaka oraz Stanisława Saroszewskiego i Henryka Śniegockiego o skautingu, pojedyncze, liczne wspomnienia powstańców z różnych frontów. Zbiór relacji uczestników strajków szkolnych z lat 1901-1907.

Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Egzemplarz Tygodnika Urzędowego Naczelnej Rady Ludowej. Pojedyncze relacje powstańcze, materiały Ignacego Andrzejewskiego na temat powstania w południowo-zachodniej Wielkopolsce, materiały rodziny Lossowów, pojedyncze tytuły prasy polskiej w Wielkopolsce w latach 1918-1919.

Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu. Egzemplarz Tygodnika Urzędowego Naczelnej Rady Ludowej. Niektóre rozkazy Dowództwa Głównego Sił Zbrojnych w byłym Zaborze Pruskim. Akta Komisji Naukowej Towarzystwa dla Badań nad Historią Powstania Wielkopolskiego, z lat 1926-1936. Rękopisy i maszynopisy opracowań Zygmunta Wieliczki, Ignacego Andrzejewskiego, Waclawa Noskowiaka, Jadwigi z Wieczfińskich Krauze 1° v. Paluchowej, Michała Lorkiewicza, Leopolda Wypijewskiego, Mariana Paluszkiewicza (dotyczące Towarzystwa Tomasza Zana). Scenopisy 10 odcinków serialu telewizyjnego „Najdłuższa wojna nowoczesnej Europy” Andrzeja Twerdochliba i Stefana Bratkowskiego. Dokumentacja osobista niektórych powstańców. Egzemplarze niektórych rozkazów dziennych Dowództwa Głównego.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu. Egzemplarz Tygodnika Urzędowego Naczelnej Rady Ludowej. Statuty organizacji weterańskich zrzeszających uczestników powstania wielkopolskiego w okresie międzywojennym oraz Towarzystwa dla Badań nad Historią Powstania Wielkopolskiego 1918-1919. Korespondencja i dokumenty Franciszka i Stanisława Nogajów. Wspomnienia Jadwigi z Wieczfińskich Krauze 1° v. Paluchowej o Mieczysławie Paluchu. Obszerny zbiór wspomnień powstańców z różnych frontów, m.in. nadesłanych na konkurs z okazji 50-lecia powstania, ogłoszony przez redakcję „Głosu Wielkopolskiego”. Rękopisy artykułów krytycznych Ignacego Andrzejewskiego, Henryka Śniegockiego, Stanisława Trybuleckiego. Roczniki czasopism: „Powstaniec Wielkopolski”, „Głos Powstańca Wielkopolskiego” i „Druh”.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu. Organizacja konkursów oraz imprez związanych z powstaniem wielkopolskim, także w podległej sieci bibliotecznej. Opracowanie zleconych wydawnictw związanych z powstaniem, cykliczne publikowanie bibliografii najnowszych publikacji związanych z powstaniem i ujmowanie tej problematyki w poradnikach metodycznych dla bibliotekarzy. Wśród pracowników WBPiAK są autorzy opracowań krajoznawczych związanych z wielkopolskimi wydarzeniami lat 1918-1919 (m.in. Paweł Anders). Rozpowszechnienie Internetu umożliwiło udostępnianie publikacji i materiałów źródłowych dotyczących powstania wielkopolskiego w sieci. Od 1 października 2002 r. działa Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, w której wyodrębniono dział poświęcony powstaniu. Zamieszczane są w nim archiwalia dotyczące lat 1918-1919 (głównie z zasobów Archiwum Państwowego w Poznaniu) oraz wspomnienia i trudniej dostępne publikacje, część pokłosa konkursu na wspomnienia powstańców, ogłoszonego przez redakcję dziennika „Głos Wielkopolski” z okazji 50. rocznicy wybuchu powstania.

Powiązane informacje

Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa – Powstanie Wielkopolskie 1918-1919

Wspomnienia i pamiętniki; Fotografie; Legitymacje i dyplomy; Dokumenty Stowarzyszeń i Związków Powstańczych z okresu międzywojennego; Dokumenty powstańcze; Opracowania; Czasopisma i gazety; Varia; Źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Ostrowskiej ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu; Źródła do dziejów Powstania Wielkopolskiego na Ziemi Pobiedziskiej ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu, Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu oraz zbiorów prywatnych;

Lista strat Powstania Wielkopolskiego od 27 grudnia
1918 roku do 8 marca 1920 roku